

VILNIAUS APSKRITIES ADOMO MICKEVIČIAUS VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS RIZIKOS VERTINIMO METODIKA

I. SKYRIUS BENDROS NUOSTATOS

1. Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos (toliau – Bibliotekos) rizikos vertinimo metodika (toliau – Metodika), kurios tikslas – apibrėžti aiškią ir efektyvią procedūrą, skirtą rizikos vertinimo procese dalyvaujantiems asmenims identifikuoti, analizuoti ir dokumentuoti vidaus bei išorės rizikos veiksnius, kurie gali turėti įtakos Bibliotekos veiklai, finansiniam stabilumui, reputacijai ir teikiamų paslaugų kokybei.

2. Metodikoje vartojamos sąvokos:

2.1. **Rizika** – tikimybė, kad dėl rizikos veiksnių Bibliotekos veiklos tikslai nebus įgyvendinti arba bus įgyvendinti netinkamai ir dėl to Biblioteka gali patirti nuostolių.

2.2. **Rizikos veiksny** – aplinkybė, galinti daryti neigiamą poveikį Bibliotekos veiklai, procesams ir/ar jų kokybei, rezultatams, kurių siekiama, Bibliotekos vidiniam ir išoriniam vertinimui, reputacijai, įgyvendinamai strategijai.

2.3. **Rizikos sritis** – Bibliotekos procesų dalis, funkcija ar veikla, kuriai būdingas padidintas pažeidžiamumas ir kurioje galima nustatyti grėsmes ir silpnynes, galinčias sukelti neigiamą poveikį Bibliotekos tikslams, turtui, reputacijai ar finansinei būklei.

2.4. **Rizikos veiksnių sąrašas** – visų identifikuotų ir įvertintų rizikų sąrašas, klasifikuojamas pagal rizikos tikimybę, rizikos galimą poveikį ir rizikos svarbos (prioriteto) lygmenį.

II. SKYRIUS RIZIKOS VERTINIMO PROCESO ORGANIZAVIMAS

3. Rizikos vertinimo procese dalyvauja subjektai, kuriems šia Metodika priskiriama atsakomybė ir vykdomos funkcijos pagal kompetenciją: Bibliotekos direktorius, Bibliotekos direktoriaus įsakymu patvirtinta Korupcijos pasireiškimo galimybių, korupcijos prevencijos priemonių ir veiksnių nustatymo darbe darbo grupė, Bibliotekos skyrių vadovai, vidaus kontrolės įgyvendinimo priežiūrą atliekantis darbuotojas, visi kiti darbuotojai.

3.1. Bibliotekos direktorius. Bendra atsakomybė už rizikos valdymo sistemos įgyvendinimą ir priežiūrą. Tvirtina rizikos veiksnių sąrašą ir rizikos valdymo planus.

3.2. Korupcijos pasireiškimo galimybių, korupcijos prevencijos priemonių ir veiksnių nustatymo darbe darbo grupė:

3.2.1. teikia konsultacijas skyrių vadovams, kitiems darbuotojams, dėl rizikos veiksnių nustatymo, rizikos veiksnių sąrašo pildymo;

3.2.2. nustato ir/ar tikslina rizikos veiksnių sritis;

3.2.3. nustato ir/ar tikslina, kas turi pildyti rizikos veiksnių sąrašą (1 priedas);

3.2.4. nustato ir/ar koreguoja terminus rizikos veiksnių nustatymo procese;

3.2.5. turi teisę inicijuoti susirinkimus;

3.2.6. turi teisę prašyti papildyti informaciją;

3.2.7. turi teisę koreguoti ir apibendrinti rizikos veiksnių sąrašą ir rizikos valdymo planą, ir juos teikti tvirtinti Bibliotekos direktoriui;

3.2.8. teikia siūlymus dėl šios Metodikos tobulinimo Vidaus kontrolės įgyvendinimo priežiūrą atliekančiam darbuotojui.

3.3. Bibliotekos skyrių vadovai (kiti darbuotojai, kurie yra atsakingi už atitinkamas rizikos sritis):

3.3.1. identifikuoja rizikos veiksnių sritis, kuriose yra didžiausia tikimybė rizikai atsirasti, apibrėžia rizikos sritis ir rizikos vertinimo objektus, nustato rizikos lygį, siūlo rizikos valdymo priemones ir teikia informaciją Korupcijos pasireiškimo galimybių, korupcijos prevencijos priemonių ir veiksnių nustatymo darbe darbo grupei;

3.3.2. savo siūlymus ir kitą informaciją apie rizikos veiksnių nustatymą teikia lentelėje, kuri yra nurodyta šios Metodikos 1 priede;

3.3.3. esant poreikiui teikia papildomą informaciją Korupcijos pasireiškimo galimybių, korupcijos prevencijos priemonių ir veiksnių nustatymo darbe darbo grupei dėl rizikos veiksnių nustatymo.

3.4. Vidaus kontrolės įgyvendinimo priežiūrą atliekantis darbuotojas tiesiogiai atsakingas už rizikos veiksnių nustatymo proceso koordinavimą, rizikos veiksnių nustatymo pradžios inicijavimą, metodologijos taikymą, informacijos rinkimą.

4. Rizikos vertinimo procesas organizuojamas ir atliekamas Metodikos III-VI skyriuose numatyta tvarka.

III. SKYRIUS

RIZIKŲ NUSTATYMAS IR VERTINIMAS

5. Rizikos veiksnių nustatymo paskirtis – nustatyti visus svarbius su Bibliotekos veiklos tikslais susijusius rizikos veiksnius, galinčius turėti neigiamos įtakos įgyvendinant Bibliotekos veiklos tikslus.

6. Rizikos veiksnių nustatymo laikotarpis – vieneri metai.

7. Rizikos veiksniai identifikuojami naudojant įvairius šaltinius ir metodus.

8. Bibliotekos skyrių vadovai (kiti darbuotojai, kurie yra atsakingi už atitinkamas rizikos sritis) užpildytą rizikos veiksnių sąrašą (1 priedas) teikia Korupcijos pasireiškimo galimybių, korupcijos prevencijos priemonių ir veiksnių nustatymo darbe darbo grupei, o ji įvertinus ir apibendrinus teikia Bibliotekos direktoriui tvirtinti.

9. Rizikos veiksnių vertinimo metu nustatoma, kokia apimtimi identifikuojami įvykiai ir susiję rizikos veiksniai gali daryti įtaką Bibliotekos veiklos tikslų siekimui. Rizikos vertinamos dviem atžvilgiais – tikimybės ir poveikio, naudojant kokybinių ir kiekybinių metodų kombinaciją, bei parenkamos optimalios rizikos valdymo priemonės. Rizikos veiksnių poveikis ir tikimybė vertinami balais 1-5, naudojantis rizikos vertinimo skale, pateikta 1 ir 2 lentelėse.

10. **Tikėtinas:** Vertinama, vadovaujantis patirtimi (įvykę įvykiai, panašūs įvykiai) ir atsižvelgiant į naujų ar numatomų aplinkybių įtaką vertinamos rizikos pasireiškimo tikimybės:

10.1. **labai tikėtina tikimybė** – tikimybė, kad įvyks įvykis per ateinančius metus ar vertinimo laikotarpį yra didelė (50-100 procentų arba daugiau nei 6 kartai per metus – 5 balai);

10.2. **gana tikėtina tikimybė** – tikimybė, kad įvyks įvykis per ateinančius metus ar vertinimo laikotarpį, vertinama kaip pakankamai reali (20-50 procentų arba 3-6 kartai per metus – 4 balai);

10.3. **tikėtina tikimybė** – tikimybė, kad įvykis įvyks per ateinančius metus ar vertinimo laikotarpį (10-20 procentų arba 2 kartai per metus – 3 balai);

10.4. **nelabai tikėtina tikimybė** – tikimybė, kad įvykis įvyks įmanoma, tačiau nelabai tikėtinas (1-10 procentų, arba 1 kartas per metus – 2 balai);

10.5. **mažai tikėtina tikimybė** – tokia tikimybė, kai numatoma, kad įvykis įvyks per ateinančius metus ar vertinimo laikotarpį (mažiau nei 1 procentas arba mažiau nei 1 kartas per metus – 1 balas).

1 lentelė

Tikimybė (T)	
Rizikos tikimybės vertinimas atliekamas, remiantis patirtimi, Bibliotekos pagrindinių veiklos duomenų analizės rodikliais, taip pat vertinant esamas ir atsižvelgiant į naujų ar numatomų aplinkybių atsiradimo galimybę.	
Tikimybės vertinimas	Pastabos
Labai tikėtina 5 balai	Tikimybė, kad įvykis pasireikš per 1 metus, yra didelė (daugiau nei 50 proc.)
Gana tikėtina 4 balai	Tikimybė, kad įvykis pasireikš per 1 metus, vertinama, kaip pakankamai reali (20 proc. - 50 proc.)
Tikėtina 3 balai	Įvykis gali pasireikšti per 1 metus (10 proc. - 20 proc. tikimybė)
Nelabai tikėtina 2 balai	Įmanoma, kad įvykis pasireikš per 1 metus, bet nelabai tikėtina (1 proc. - 10 proc. tikimybė)
Mažai tikėtina 1 balas	Nėra numatoma, kad įvykis pasireikš per 1 metus (mažiau nei 1 proc. tikimybė)

11. **Poveikis:** Vertinama, koks bus rizikos įvykio padarinių mastas Bibliotekos veiklai, finansams, reputacijai, darbuotojams (2 lentelė).

12. Vertinimui naudojama skalė:

12.1. **kritinis poveikis** (aukščiausias) – įvykus įvykiui, Biblioteka iš esmės nesugebės pasiekti savo veiklos tikslų, negalės tęsti savo veiklos įprastine tvarka ir apimtimi, patirs reikšmingų finansinių nuostolių ar pakenks savo įvaizdžiui ilgalaikėje perspektyvoje (5 balai);

12.2. **reikšmingas poveikis** (tikėtinas) – šis poveikis siejamas su Bibliotekos veiklos sutrikimais, kurių padariniai gali būti reikšmingi siekiant jos tikslų, sukelti finansinių nuostolių ir reputacijos žalą (4 balai);

12.3. **vidutinis poveikis** (galimas) – tai tam tikras apčiuopiamas, neigiamas poveikis Bibliotekos tikslų siekimui (3 balai);

12.4. **nežymus poveikis** (mažai tikėtina) – trumpalaikio pobūdžio ir nesukelia reikšmingo veiklos sutrikimo (2 balai);

12.5. **nereikšmingas poveikis** (mažas) – iš esmės nėra rizikos poveikio Bibliotekos veiklai, o gali būti tik toks, kuris susijęs su įprastinės veiklos sutrikimais, neturinčiais jokios pastebimos įtakos teikiamoms paslaugoms, atliekamoms užduotims ir kt. (1 balas).

2 lentelė

Poveikis (P)	
Poveikis vertinamas kiekvienoje šios veiklos srityje: darbuotojams, finansams, reputacijai, Bibliotekos veiklai	
Poveikio vertinimas	Pastabos
Kritinis (aukščiausias) 5 balai	Kritinis poveikis siejamas su veiklos sutrikimais, kurie gali sąlygoti tikslų nepasiekimą, ir itin reikšmingų (finansinių, turtinių, reputacinių ir pan.) nuostolių tikimybę.

Reikšmingas (tikėtinas) 4 balai	Reikšmingas poveikis siejamas su veiklos sutrikimais, kurie gali turėti reikšmingų padarinių tikslų pasiekimui arba tam tikrų finansinių nuostolių.
Vidutinis (galimas) 3 balai	Toks poveikis apibrėžiamas, kaip turintis tam tikrą neigiamą poveikį tikslų pasiekimui arba tam tikrų finansinių nuostolių.
Nežymus (mažai tikėtinas) 2 balai	Tai būtų trumpalaikio pobūdžio ir nesąlygojantis reikšmingo veiklos sutrikimo įvykis.
Nereikšmingas (mažas) 1 balas	Nereikšmingas poveikis, beveik neveikiantis veiklos ir susijęs su veiklos sutrikimais, kurie neturi pastebimos įtakos atliekamų užduočių vykdymui.

13. Rizikos svarba (prioritetai) nustatoma sudedant Rizikos tikimybės (T) balą ir Rizikos poveikio (P) balą ir gaunant Bendrą rizikos balą (RP). Rizikų tikimybės ir poveikio sudėtyje taikomi koeficientai (KP ir KT), žymintys daugiklių svarbą. Bendras rizikos balas (RP) arba rizikos svarba (prioritetas) $RP = (KP \cdot P) + (KT \cdot T)$, kur $KP = 1,5$ ir $KT = 0,5$.

14. Taip įvertinti rizikos veiksniai sąrašė išdėstomi rizikos svarbos (prioriteto) mažėjimo tvarka ir priskiriami atitinkamai rizikos grupei, pagal rizikos tolerancijos lygį. Tolerancijos lygis – tai toks rizikos lygis, kurį Biblioteka gali prisiimti, nesiimdama papildomų rizikos valdymo priemonių.

15. Pati svarbiausia rizika yra ta, kuri labiausiai tikėtina ir daranti didžiausią poveikį. Priešingai, nereikšmingiausia rizika yra ta, kuri mažai tikėtina ir daranti nereikšmingą poveikį. Rizikos svarba ir reikšmingumas nustatomi naudojantis 3 lentele. Įvertinus rizikos veiksnius, atliekamas rizikų valdymo priemonių parinkimas ir planavimas.

3 lentelė

Poveikis	Kritinis 5 balai	D	D	D	D	D
	Reikšmingas 4 balai	V	V	V	D	D
	Vidutinis 3 balai	V	V	V	V	V
	Nežymus 2 balai	M	M	M	V	V
	Nereikšmingas 1 balas	M	M	M	M	M
	Mažai tikėtina 1 balas	Nelabai tikėtina 2 balai	Tikėtina 3 balai	Gana tikėtina 4 balai	Labai tikėtina 5 balai	
	Tikimybė					

Reagavimo į riziką būdai pateikti 4 lentelėje.

4 lentelė

D	Didelė rizika. Vadovybės sprendimo reikalaujanti rizika. Siekiama sumažinti rizikos pasireiškimo tikimybę ir poveikį iki toleruojamos rizikos. Rizika mažinama, nustatant papildomas kontrolės priemones. Parengiamas rizikos valdymo planas, paskiriami atsakingi asmenys. Ne rečiau kaip kartą per pusę metų atliekamas rizikos dinamikos vertinimas.
V	Vidutinė rizika. Riziką reikia reguliariai stebėti, kartą metuose atlikti rizikos svarbos dinamikos įvertinimą. Dėti pastangas rizikos sumažinimui iki toleruojamos rizikos.
M	Maža rizika. Toleruojamos rizikos lygmuo. Esamos rizikos valdymo priemonės yra pakankamos, nereikia imtis papildomų veiksmų. Kartą per metus atliekama rizikos stebėseną.

IV. SKYRIUS

RIZIKOS VALDYMO PRIEMONIŲ PARINKIMAS IR PLANAVIMAS

16. Nustačius rizikų reikšmingumą, numatomos priemonės joms mažinti. Atlikus rizikų vertinimą, rizikos valdymo priemonių parinkimą teikia Bibliotekos skyrių vadovai (kiti darbuotojai, kurie yra atsakingi už atitinkamas rizikos sritis) kartu su rizikos veiksmių sąrašu.

17. Rizikų valdymo priemonių atrankos kriterijai yra šie:

17.1. Rizikų valdymo priemonė turi padėti pašalinti pagrindinę rizikų pasireiškimo priežastį;

17.2. Rizikų valdymo priemonė turi padėti sumažinti ir (ar) apriboti valdomų rizikų pasireiškimo tikimybę ir (ar) poveikį iki Bibliotekai priimtino lygmens;

17.3. Rizikų valdymo priemonės poveikis turi užtikrinti tęstinį problemos sprendimą, t. y. rizikų valdymo priemonės turi būti orientuotos į vidutinę ar ilgalaikę perspektyvą. Tuo atveju, kai galimų rizikų poveikis yra kritinis ir reikia veikti nedelsiant, gali būti pateisinamos ir trumpesnio laikotarpio priemonės;

17.4. Rizikų valdymo priemonės įgyvendinimo terminai turi sudaryti prielaidas užkirsti kelią anksčiau numatytoms rizikoms (prevencija);

17.5. Rizikų valdymo priemonei įgyvendinti Biblioteka turi turėti pakankamus organizacinius, žmogiškuosius ir/ar finansinius išteklius;

17.6. Rizikų valdymo priemonės įgyvendinimo sąnaudos neturi viršyti neigiamų galimų rizikų padarinių, t. y. rizikų valdymo priemonės turi būti pagrįstos ekonominiu požiūriu.

18. Pasirinkus rizikos valdymo priemones, Bibliotekos skyrių vadovai (kiti darbuotojai, kurie yra atsakingi už atitinkamas rizikos sritis) teikia Korupcijos pasireiškimo galimybių, korupcijos prevencijos priemonių ir veiksmių nustatymo darbe darbo grupei siūlymus dėl rizikos valdymo priemonių įgyvendinimo terminų, atsakingų asmenų ir laukiamų rezultatų, t. y. nurodo siektiną rezultatą, kuris būtų pasiektas įgyvendinus atitinkamas priemones.

19. Korupcijos pasireiškimo galimybių, korupcijos prevencijos priemonių ir veiksmių nustatymo darbe darbo grupė koreguodama ir apibendrindama rizikos veiksmių sąrašą ir rizikos valdymo planą, rizikos valdymo priemonių įgyvendinimo galutinius terminus derina su Bibliotekos direktoriumi.

20. Rizikos valdymo priemonių planas teikiamas tvirtinti Bibliotekos direktoriui.

V. SKYRIUS

METODIKOS ATNAUJINIMAS

21. Vystantis rizikos valdymo procesui, dokumentas turi būti reguliariai peržiūrimas, patikslinamas ir atnaujinamas siekiant užtikrinti Metodikos aktualumą ir atitiktį Bibliotekos poreikiams.

22. Už dokumento atnaujinimą atsakingas vidaus kontrolės įgyvendinimo priežiūrą atliekantis darbuotojas. Dokumentas atnaujinamas pagal poreikį kasmetinio rizikos valdymo proceso ciklo metu nustatytų tobulintinų sričių pagrindu. Pasiūlymus ir rekomendacijas dėl dokumento tobulinimo suformuluoja ir Bibliotekos vadovybei svarstyti pateikia Korupcijos pasireiškimo galimybių, korupcijos prevencijos priemonių ir veiksmių nustatymo darbe darbo grupė, vidaus kontrolės įgyvendinimo priežiūrą atliekantis darbuotojas, skyrių vadovai, kiti darbuotojai. Administracijos vadovybei išsakyti savo pastabas dėl pateiktų pasiūlymų ir rekomendacijų, vidaus kontrolę įgyvendinimo priežiūrą atliekantis darbuotojas atnaujinama Metodiką ir pateikia dokumento projektą Bibliotekos vadovybei galutinai peržiūrėti ir pritarti.

